

Norsk Oversetterforening
The Norwegian Association of Literary Translators

Kulturdepartementet
Pb 8030 Dep
0030 Oslo

postmottak@kud.dep.no

Oslo 15.03.2013

Deres ref.: 2013/0053

HØRING – FORSLAG TIL LOV OM OMSETNING AV BØKER

Vi viser til departementets høringsbrev samt departementets høringsnotat av 31. januar d.å.

Norsk oversetterforening (NO) vil med dette gi våre kommentarer til forslag til Lov om omsetning av bøker.

Innledning: Formålet med en boklov er å legge til rette for et bokmarked som speiler bredde, mangfold og kvalitet i norsk og oversatt litteratur. Norge er et lite land og norsk er et utsatt språk. Det er ingen selvfølge at det skrives, selges og leses et stort antall bøker av høy litterær kvalitet. Utredning av bokbransjen i andre europeiske land viser at valg av friprissystem fører til økt salg av bestselgere, mens fastpris fører til salg av et bredere utvalg (jfr. utredningen "Til bokas pris" av Rønning, Slaatta m. fl.).

Enkelte aktører anser fastpris som et hinder for fri konkurranse i bokbransjen. Dette bygger på en misforståelse av bransjesituasjonen. Den største trusselen mot rettferdige konkurransevilkår i bokbransjen i dag er maktkonsentrasjonen og den vertikale integreringen, hvor de største forlagene kontrollerer alle ledd i produksjons- og distribusjonskjeden og dikterer vilkårene for mindre forlag. En overgang til en friprisordning vil styrke denne utviklingen ytterligere og urettmessig favorisere aktører som kan produsere og selge bøker i store kvanta med lavere marginer. Dette vil gjøre det vanskelig for små og mellomstore forlag å satse på breddelitteratur. Vår erfaring er at fastprisen er det viktigste virkemiddelet for å sikre rettferdige konkurransevilkår i bransjen.

De skjønnlitterære oversetterne, som NO representerer, lever av honorarer basert på tekstmengde, og inntekten påvirkes ikke av salgsvolumet. For vår gruppe er det derfor vesentlig med et bredt utvalg av utgivelser som genererer oppdrag, og til dette behøver et mangfold av både større og mindre forlag. Fastpris og rettferdig tilgang til bokmarkedet for alle forlag er derfor essensielt for å opprettholde og styrke oversetternes vilkår og den oversatte litteraturen.

Høringsspørsmål 1: Forslaget som ligger til høring skal sikre videreføring av rammebetingelser for en bransje som skal overleve i et stadig mer kommersialisert marked, til beste for forfattere og lesere. NO mener at en boklov med fastpris vil fremme bredden i litteraturen. Dessuten vil en fastprisordning gjøre at norske bøker koster det samme i en avtalt periode, og dette vil sikre forutsigbarhet i alle omsetningsledd.

Med visse presiseringer støtter derfor Norsk oversetterforening forslaget til ny boklov med en formålsparagraf som er begrunnet i språk- og litteraturpolitiske målsettinger. Vi har følgende kommentarer til de øvrige høringsspørsmålene:

Høringsspørsmål 2: I dagens form vil alternativ 1 omfatte strømming av enkeltteksemplarer (betal per bok-modell), men ikke abonnementsstrømming hvor man betaler en månedsavgift eller lignende for å få tilgang til hele boksamlinger ("bok-Spotify"). Uten regulering vil slike abonnementsordninger kunne undergrave resten av e-bokmarkedet, og på sikt også papirbokmarkedet. NO mener at lovforslaget må omfatte alle publiseringsformater og være teknologinøytral og anbefaler alternativ 1, men forutsetter at departementer følger nøye med på hvordan strømmingstjenestene utvikler seg.

Høringsspørsmål 3: Vi ser at det kan være tungtveiende grunner til å ha en utvidet fastprisperiode for norske fagbøker, jfr. bl.a. Norsk Studentorganisasjons uttalelse. Denne trenger imidlertid ikke være lik perioden som skal gjelde for skjønnlitterære bøker. Vi støtter Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforenings forslag om at fagbøker bør ha en fastprisordning som gjelder utgivelsesåret og påfølgende kalenderår.

Høringsspørsmål 4: Bokloven bør bevare de gode kollektive løsningene i norsk bokbransje og bør derfor åpne for at forfattere, oversettere og leverandører kan samarbeide om standardkontrakter, royaltysatser og oversetterhonorarer. Vi støtter følgelig departementets formulering.

Høringsspørsmål 5: NO mener at det vil være avgjørende at en Boklov med fastprisordning omfatter alle aktørene i bransjen. NO støtter derfor Alternativ 1, forslaget om obligatorisk fastpris.

Høringsspørsmål 6: Det er viktig at bokloven kun gjelder nye bøker, og for en avgrenset periode. Det ville innebære en uthuling av lovens intensjon om det ble åpnet for at aktører kan forlenge fastprisperioden ved å utgi stadig nye versjoner av et verk. Dette sikres best ved at det i forskrift presiseres hvilke (strengte) forutsetninger som skal gjelde for at en utgivelse skal regnes som "ny" og dermed omfattes av fastpris. Det bør ikke være nok at verket kommer i ny utgave, får nytt omslag, tilføres et forord, revideres språklig osv. Derimot vil for eksempel en nyoversettelse gi grunnlag for fornyet fastpris.

Høringsspørsmål 7: Obligatorisk fastpris er med på å støtte opp om de kulturpolitiske målene som ligger til grunn for Bokloven. NO støtter primært forslaget om at dagens ordning videreføres fra bokens utgivelsesdato og påfølgende kalenderår, av hensyn til forutsigbarhet for leser, bokhandlere og forlag. Vi kan sekundært støtte alternativ 2 hvor fastprisordningen gjelder i 12 måneder fra bokens utgivelsesdato.

Høringsspørsmål 8: Med utgangspunkt i at det skal være bindende utsalgspris på nye bøker, bør alle

salgskanaler ha lik anledning til å gi for eksempel dagens rabatt på 12,5 % til sluttbruker. NO støtter derfor at bestemmelser om dette fastsettes i forskrift.

Høringsspørsmål 9: Et sentralt virkemiddel for et av de litteraturpolitiske målene er å opprettholde et nettverk av velassorterte bokhandlere som tilbyr bredde og mangfold. Skaffeplikten for forhandlere som har litteraturformidling som sitt kjerneområde er en viktig forutsetning for dette og NO støtter at bestemmelser for dette fastsettes i forskrift. Her bør også forhandleres gjenkjøpsplikt fastsettes.

Høringsspørsmål 10: NO støtter alternativ 1, at dagens ordning med flere typer abonnementer videreføres.

De norske innkjøpsordningene er sammen med litteraturabonnementene i dagens bokavtale to av våre viktigste litteraturpolitiske virkemidler med tanke på å sikre lesere over hele landet tilgang til bredde og mangfold. Målsettingen må være at abonnementsordningene gjøres så attraktive som mulig for flest mulig bokhandlere.

Høringsspørsmål 11: Gitt den helt spesielle situasjonen i Norge med stor grad av vertikal integrasjon mellom forlagskonserner og bokhandlerkjeder vil det være avgjørende for Boklovens troverdighet at den inneholder en klar bestemmelse om ikke-diskriminering. Alt annet vil risikere å bidra til en skjev konkurransesituasjon mellom forlag som eier og forlag som ikke eier bokhandler. NO støtter departementets forslag.

Høringsspørsmål 12: For norske oversettere er det avgjørende at en bred og allsidig forlagsstruktur opprettholdes. I dag står små og mellomstore forlag for en stor del av utgivelsene innen oversatt skjønnlitteratur, og en konkurransesituasjon som innebærer en forfordeling av forlag som ikke selv eier bokhandler, vil trolig føre til en sanering av slike forlag – enten ved horisontal integrasjon (oppkjøp) eller regelrett konkurs. Det vil i praksis si at en rekke oversatte skjønnlitterære verk ikke vil bli gjort tilgjengelige for norske lesere, og at det norske oversettermiljøet vil miste mange oppdrag. Det foreslåtte rabatt-taket på 50 % er i utgangspunktet svært høyt. NO vil derfor sterkt anbefale at det presiseres i loven eller i forskrift at disse 50 % er å betrakte som et reelt tak, og ikke utvikler seg til å bli et gulv. Dette innebærer at for eksempel markedsstøtte bør være inkludert i rabatten, unntatt i de tilfeller hvor det er snakk om forhåndsavtalte eksterne kampanjer (ikke i butikk) med kostnader som er dokumenterbare og som forlag og bokhandel deler seg imellom.

NO vet at marginene for mange små og mellomstore forlag som i stor grad utgir oversatt skjønnlitteratur, allerede er svært presset. Skal vi opprettholde bredden i utgivelser og gi norske lesere fortsatt tilgang til et rikt og variert utvalg av utenlandsk litteratur på norsk, må Boklovens bestemmelser om avanseregulering sette klare grenser for hvor stor del av bokkronen som overføres bokhandlerleddet – og dermed de bokhandlereide forlagene.

Høringsspørsmål 13: Dagens Bokavtale har et vedlegg om frakt- og leveringsbetingelser. Sammen med abonnementsordningene og skaffe- og leveringsplikten er dette en viktig hjørnestein i det norske bokmarkedet. NO støtter derfor forslaget om at ordningen videreføres.

Høringsspørsmål 14: Bokloven vil komme til å regulere forholdet mellom private avtaleparter. Lovbrudd må eventuelt bringes for domstolen. Imidlertid kan det være formålstjenlig å etablere en rådgivende nemnd som kan tre inn i konflikter mellom leverandør og forhandler. NO støtter dette,

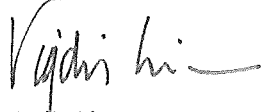
men ønsker imidlertid at nemnda får en bredere sammensetning utover representanter for Forleggerforeningen og Bokhandlerforeningen, og mener at den bør suppleres med to uavhengige medlemmer.

Høringsspørsmål 15: Det er god grunn til å se med bekymring på konsekvensene av den sterke og økende vertikale integrasjonen i bokmarkedet. Mangfold og uavhengighet kan trues av økt eierkonsentrasjon. NO støtter departementets forslag om at eierskapsbegrensning ikke innføres i forbindelse med lovarbeidet, men understreker at det er viktig at departementet nøye følger utviklingen og vurderer å se på eierskapsbegrensninger i den grad integrasjonen fortsetter å true mangfoldet. Et viktig tiltak for å motvirke uheldige utslag av den særnorske vertikale integrasjonen er presiseringer i bestemmelsene om avanseregulering i Høringsspørsmål 12.

Avsluttende kommentar: NO er alt i alt tilfreds med det lovforslaget som nå legges frem og som kommer i en tid der bransjen er i rask omstilling. Vi har støttet at loven skal omfatte alle publiseringsformater og være teknologinøytral, men ber om at departementet følger med på nye strømmetjeneste som innebærer tilbud utover eksemplarabonnement, slik vi har kommentert i innledningen til høringssvaret. Vi må sikre at vi har en lov som kan fange opp morgendagens løsninger og muligheter.

Selv om spørsmålet ikke er omfattet av denne høringen, mener NO for øvrig at det er grunn til å se på momsproblematikken. Når Boklovens bestemmelser om fastpris anbefales å omfatte alle publiseringsformater, virker det desto mer urimelig å videreføre en forskjellbehandling mellom e-bøker og papirbøker i momssammenheng.

Med hilsen

Vigdis Lian
generalsekretær